

CYNNWYS

Cwblhau'r Tudalennau Hunan-gyflogaeth	SEN1
• Darparu manylion incwm a threuliau	SEN2
• Ffigurau dros dro	SEN3
• Amcangyfrifon (gan gynnwys prisiadau)	SEN3
Manylion busnes	SEN3
• Eich cyfnod sail ar gyfer 2001-2002	SEN3
Lwfansau cyfalaf a thaliadau mantoli	SEN4
Incwm a threuliau - trosiant blynyddol o dan £15,000	SEN4
Incwm a threuliau - trosiant blynyddol o £15,000 neu fwy	SEN4
• Treth Ar Werth	SEN4
• Incwm gwerthiant/busnes (trosiant)	SEN6
• Treuliau busnes	SEN6
• Incwm/elw arall	SEN6
• Gwybodaeth ychwanegol	SEN6
Addasiadau treth i elw neu golled net	SEN6
Tabl o dreuliau busnes	SEN7
Addasiadau er mwyn pennu elw neu golled trethadwy	SEN8
• Rhyddhad gorgyffwrdd	SEN8
Cyfraniadau Yswiriant Gwladol	SEN9
Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 4	SEN9
Is-gontractwyr yn y diwydiant adeiladu	SEN10
Treth a ddidynnwyd o incwm masnachu	SEN10
Crynodeb o'r fantolen	SEN10
Masnachau arbennig ac ati	SEN10
Geirfa	SEN11

TAFLENNI CYMORTH A THAFLENNI

Mae Tafleenni Cymorth a thafleenni sy'n rhoi gwybodaeth fanylach am rai rheolau treth ar gyfer hunan-gyflogaeth ar gael o'r Llinell Archebu, neu ar ein gwefan yn www.inlandrevenue.gov.uk

- SA/BK 3: Self Assessment - a guide to keeping records for the self-employed
- IR220: More than one business
- IR222: How to calculate your taxable profits
- IR223: Rent a Room for traders
- IR224: Farmers and market gardeners
- IR227: Losses
- IR229: Information from your accounts
- IR231: Doctors' expenses
- IR232: Farm stock valuation
- IR233: The 'true and fair view' for professions and the 'adjustment' on withdrawal of cash basis
- IR234: Averaging for creators of literary or artistic works

Cwblhau'r Tudalennau Hunan-gyflogaeth

Mae'n rhaid i chi gwblhau'r Tudalennau Hunan-gyflogaeth os gwnaethoch, ar unrhyw adeg yn ystod y flwyddyn dreth 2001-2002, gyflawni masnach, proffesiwn neu alwedigaeth fel person hunan-gyflogedig yn y DG neu dramor. Os oeddech yn Enw yn Lloyd's, cwblhewch y Tudalennau Tanysgrifenyddwr Lloyd's yn lle hynny. Os oeddech yn aelod o bartneriaeth, cwblhewch y Tudalennau Partneriaeth yn lle hynny.

Dylech gael y deunydd sydd ei angen arnoch i gwblhau'r Tudalennau Hunan gyflogaeth sef:

- eich cyfrifon busnes sy'n cwmpasu eich cyfnod sail ar gyfer y flwyddyn dreth 2001-2002 (eoglur y cyfnod sail ar dudalen SEN3)
- eich llyfrau a'ch cofnodion, os nad oes gennych gyfrifon.

Dylech gadw cofnodion o'ch holl drafodion busnes. Mae'n rhaid i chi gadw'r rhain tan o leiaf 31 Ionawr 2008 rhag ofn y bydd eich Swyddfa Cyllid y Wlad yn gofyn am eu gweld. Mae mwy o wybodaeth yn Llyfryn SA/BK 3.

Os ydych wedi bod mewn busnes ers rhai blynyddoedd ac os mai'r un dyddiad â llynedd yw'ch dyddiad cyfrifo yna eich cyfnod sail fydd y cyfnod cyfrifo sy'n dod i ben yn y flwyddyn hyd at 5 Ebrill 2002. Dylech ddefnyddio'r wybodaeth o'r cyfnod cyfrifo hwn i gwblhau'r Tudalennau Hunan-gyflogaeth.

Os ydych newydd ddechrau mewn busnes, gallwch ddewis unrhyw ddyddiad cyfleus i lunio'ch cyfrifon, ond efallai y gwelwch fod defnyddio 5 Ebrill, sef diwedd y flwyddyn dreth, yn gwneud eich cyfrifiadau'n haws. Efallai y bydd yn rhaid i chi gwblhau mwy nag un set o Dudalennau Hunan-gyflogaeth os yw'r **naill neu'r llall** o'r amgylchiadau canlynol yn gymwys:

- nid oes gennych un set o gyfrifon ar gyfer y cyfnod a elwir eich cyfnod sail ar gyfer 2001-2002. Gallai hyn ddioglydd os dechreuodd eich busnes neu os orffennodd eich busnes yn ddiweddar neu os ydych wedi newid eich dyddiad cyfrifo. Gweler y nodiadau ar dudalennau SEN2 ac SEN3 sy'n esbonio sut i weithio allan eich cyfnod sail a'r wybodaeth am gyfrifon y mae'n rhaid i chi ei darparu, **neu**
- os cawsoch fwy nag un busnes - mae'n rhaid i chi gwblhau Tudalennau Hunan-gyflogaeth ar wahân ar gyfer pob un. Gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR220: More than one business*. Mae'n cynnwys taflen waith i ymdrin â'r rheolau arbennig ar gyfer Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 4 yn y sefyllfa hon.

Os oes gennych un set o gyfrifon sy'n cwmpasu mwy nag un busnes, dylech yn gyntaf drosglwyddo'r ffigurau i un set o Dudalennau Hunan-gyflogaeth. Yna didynnwch yr incwm a hepgorwch y treuliau sy'n gysylltiedig ag unrhyw fusnes heblaw eich prif fusnes, a'i gynnwys mewn set ar wahân o Dudalennau Hunan-gyflogaeth ar gyfer pob un o'ch busnesau eraill.

Dim ond manylion sy'n berthnasol i'r hunan-gyflogaeth honno y dylech eu cynnwys yn y Tudalennau Hunan-gyflogaeth. Dylai incwm arall gael ei nodi yn rhannau priodol eich Ffurflen Dreth. Er enghraifft, nodwch:

- incwm partneriaeth yn y Tudalennau Partneriaeth ond gweler y nodyn ar dudalen SEN3 ynglŷn â newid rhwng hunan gyflogaeth a phartneriaeth
- incwm a enillwyd fel gweithiwr neu gyfarwyddwr cwmni yn y Tudalennau Cyflogaeth
- difendau o gwmnïau ym mlychau 10.15 i 10.17 ar dudalen 3 eich Ffurflen Dreth.

Os ydych yn ansicr a yw eich gweithgareddau'n gyfystyr â masnach, proffesiwn neu alwedigaeth, gofynnwch i'ch Swyddfa Dreth neu ymgynghorydd treth am gyngor.

Dylech gysylltu â'ch Swyddfa Cyllid y Wlad (neu'r Llinell Gymorth pan fydd y swyddfa ar gau) am gyngor ar gwblhau eich Ffurflen Dreth, os oeddech yn adeiladwr a dywedwyd wrthyhch gan y person (neu'r busnes) yr oeddech yn gweithio iddo:

- nad oeddech yn hunan gyflogedig ar gyfer contract arbennig; a
- bod eich cyflog ers hynny wedi dioddef didyniadau treth Talu Wrth Ennill (TWE).

Darllenwch y nodiadau ar dudalennau SEN6 a SEN8 cyn cwblhau'r Tudalennau Hunan-gyflogaeth os ydych:

- yn awdur neu'n artist, **neu'n**
- ffermwr neu'n arddwr masnachol,

ac, ar dudalen SEN11 os ydych

- yn ofalwr maeth neu'n ofalwr oedolion.

Os yw eich masnach yn golygu darparu llety wedi'i ddodrefnu yn eich unig neu eich prif gartref, gall Rhentu Ystafell fod yn gymwys. Gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR223: Rent a Room for traders*.

Os oes gennych ddyledion masnachu o drafodion tramor na ellir eu talu neu eu dwyn i'r DG oherwydd cyfyngiadau rheoli cyfnewid neu brinder arian tramor yn y wlad dramor, gofynnwch i'ch Swyddfa Cyllid y Wlad neu ymgynghorydd treth ynglŷn â Consesiwn Allstatudol B38: *Tax Concessions on overseas debts*.

Cyn i chi ddechrau

Rydych yn talu treth ar gyfer 2001-02 ar eich holl elw busnes (gweler tudalen SEN8 os gwnaethoch golled) ar gyfer y cyfnod sail.

Eich elw busnes ar gyfer pob busnes yw'r gwahaniaeth rhwng:

- eich trosiant, derbyniadau busnes eraill, taliadau mantoli a gwerth y nwyddau a gymerwyd at ddefnydd personol, a
- treuliau busnes caniatool (gan gynnwys lwfansau cyfalaf).

Bydd y Tudalennau Hunan-gyflogaeth yn eich helpu i weithio allan eich elw busnes trethadwy a bydd yn rhoi'r wybodaeth sydd ei hangen arnaf i brosesu eich Ffurflen Dreth.

Ar gyfer pob busnes mae'n rhaid i chi:

- darparu manylion busnes ym mlychau 3.1 i 3.13
- cwblhau blychau 3.14 i 3.23 os cynhwysir lwfansau cyfalaf a thaliadau mantoli ym mlychau 3.25 a 3.24 neu 3.70 a 3.68. Rhowch fanylion incwm a threuliau ym mlychau 3.24 i 3.26 os yw eich trosiant blynyddol o dan £15,000, neu ym mlychau 3.27 i 3.73 os yw eich trosiant blynyddol yn £15,000 neu fwy.
- gweithio allan eich elw trethadwy ar Dudalen SE3, gan ddefnyddio blychau 3.74 i 3.93
- cwblhau blychau 3.94 i 3.98, fel y bo'n briodol
- os oes gennych fantolen, darparu gwybodaeth am eich asedion neu rwymedigaethau busnes ym mlychau 3.99 i 3.115.

Gweithiwch drwy'r camau canlynol ar gyfer pob busnes:

Cam 1 Gweithiwch allan y cyfnod sail ar gyfer eich busnes drwy ddefnyddio'r nodiadau ar dudalen SEN3 ym *Taflen Gymorth IR222: How to calculate your taxable profits*.

Cam 2 Gweithiwch allan faint o 'gyfrifon' sy'n disgyn o fewn y cyfnod sail hwnnw.

Cam 3 Cadarnhewch a wnaethoch ddarparu manylion unrhyw un o'r cyfrifon hyn ym mlychau 3.14 i 3.73 a blychau 3.99 i 3.115 ar Ffurflen Dreth y llynedd. Os felly, nid oes angen i chi ddarparu'r un wybodaeth eto. Ticiwch flwch 3.10 os ydych eisoes wedi cynnwys **holl** fanylion y cyfrifon hyn yn Ffurflen Dreth y llynedd.

Cam 4 **Os mai dim ond un set o gyfrifon ar gyfer y cyfnod sail sydd gennych**, cwblhewch un set o Dudalennau Hunan-gyflogaeth ar gyfer eich cyfnod sail cyfan oni bai eich bod eisoes wedi darparu'r wybodaeth hon ar Ffurflen Dreth y llynedd. Mae'n rhaid i chi gwblhau blychau 3.74 i 3.93 ar Dudalen SE3 bob amser, fel y bo'n briodol, er mwyn pennu eich elw trethadwy ar gyfer 2001-02.

NEU

Os oes gennych fwy nag un set o gyfrifon ar gyfer y cyfnod sail, cwblhewch flychau 3.1 i 3.73 a 3.99 i 3.115, fel y bo'n briodol, ar Dudalennau Hunan-gyflogaeth ar wahân ar gyfer pob set o gyfrifon. Nid oes angen i chi ailadrodd unrhyw wybodaeth am unrhyw

gyfnod cyfrifo a ddarparwyd gennych ar Ffurflen Dreth y llynedd. Yna cwblhewch flychau 3.74 i 3.93, fel y bo'n briodol, ar y Tudalennau Hunan-gyflogaeth ar gyfer y set ddiweddaraf o gyfrifon er mwyn pennu eich elw trethadwy ar gyfer 2001-02.

Bydd y Nodiadau yn eich helpu. Maent yn defnyddio rhai termau technegol fel 'masnach', 'cyfnod sail' ac yn y blaen. Maent yn esbonio'r termau hyn gymaint â phosibl, ond nid ydynt yn ganllaw cynhwysfawr ar gyfer pob achos. Mae geirfa ar gael hefyd ar dudalen SEN11.

• Darparu manylion incwm a threuliau

Ar gyfer y rhan fwyaf o fusnesau, bydd yr wybodaeth ar y Tudalennau Hunan-gyflogaeth yn eich galluogi i ddarlun llawn a theg o'ch busnes gael ei gyflwyno. Os bydd angen ymhelaethu ar unrhyw bwyntiau eraill, dylech ddarparu manylion yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ar Dudalen SE4. Nid oes angen i chi anfon eich cyfrifon ataf.

Fodd bynnag, mewn rhai busnesau mwy neu fusnesau mwy cymhleth efallai na fydd Tudalennau Hunan gyflogaeth yn ddigon i ddarparu darlun llawn a theg o'ch busnes. Efallai y byddwch yn ystyried cyflwyno gwybodaeth bellach, gan gynnwys cyfrifon neu gyfrifiadau ategol sy'n angenrheidiol.

Onid mae'n rhaid i chi gwblhau Tudalen SE2 hefyd os yw eich trosiant blynyddol yn £15,000 neu fwy, a Thudalen SE4 os oes gennych fantolen.

Os nad oes gennych gyfrifon

Dylech weithio allan eich elw trethadwy drwy ddefnyddio egwyddorion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol. Bydd y Nodiadau hyn (yn arbennig yr eirfa ar dudalen SEN11) yn helpu. Am fwy o gyngor ar sut y trethir eich elw, beth i'w gynnwys yn eich trosiant a pha dreuliau sy'n ganiatool ar gyfer treth, gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR222: How to calculate your taxable profits*.

Byddwch yn dod ar draws y termau '**cyfnod cyfrifo**' a '**dyddiad cyfrifo**' yn y Nodiadau hyn ac yn y Tafenni Cymorth. Os nad oes gennych gyfrifon wedi'u paratoi ar gyfer eich busnes dylech ddarllen:

- '**cyfnod cyfrifo**' i olygu'r cyfnod rydych yn darparu manylion am eich incwm a threuliau busnes ar ei gyfer, a
- '**dyddiad cyfrifo**' i olygu'r dyddiad y daw'r cyfnod hwnnw i ben.

Os oes gennych gyfrifon

Paratwir cyfrifon am amrywiaeth o resymau ac mewn amrywiaeth o ffyrdd ac efallai na fydd yn amlwg ar unwaith ble yn eich Tudalennau Hunan-gyflogaeth y dylech nodi rhai o'ch ffigurau. Mae *Taflen Gymorth IR229: Information from your accounts* yn rhoi cymorth ymarferol ar gwblhau'r Tudalennau Hunan-gyflogaeth, gan gynnwys rhai enghreifftiau gwaith.

Mewn rhai sefyllfaoedd efallai y bydd angen i chi gyfuno neu ddsbarthu eich ffigurau i gydweddu â'r fformat safonol. Efallai bod mwy nag un ffordd dderbyniol o wneud hyn. Pa bynnag ddull a fabwysiadwch, dylech fod yn gyson o un flwyddyn i'r nesaf. Os ydych am esbonio unrhyw ffigurau yn fanylach, gwnewch hynny yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ar Dudalen SE4.

Gwnewch yn siwr eich bod yn trosglwyddo pob swm yn eich cyfrifon, a'ch bod yn eu cynnwys unwaith yn unig. Peidiwch â chynnwys unrhyw symiau na chawsant eu cynnwys yn eich cyfrifon oni bai bod eu hangen i gyfrifo eich elw trethadwy neu os cawsant eu heithrio ar gam o'ch cyfrifon. Dylech gynnwys unrhyw symiau o'r fath ym mlwch 3.91. Eglurwch pam fod y swm yn angenrheidiol yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ar Dudalen SE4.

Newid rhwng hunan-gyflogaeth a phartneriaeth

Fel arfer bydd angen i chi gwblhau'r Tudalennau Partneriaeth os oeddech yn bartner yn ystod y flwyddyn a ddaeth i ben 5 Ebrill 2002 a'r Tudalennau Hunan-gyflogaeth os oeddech yn hunan-gyflogedig yn ystod y cyfnod hwnnw. Os cyflawnwyd yr un busnes gennych yn ystod y flwyddyn, ond gwnaethoch hynny fel unig fasnachwr am ran o'r flwyddyn ac mewn partneriaeth am ran arall, dilynwch yr arweiniad isod.

Cam 1 Os bydd eich cyfnod sail (gweler isod) yn cwmpasu cyfnod pan gyflawnwyd busnes gennych yn gyfan gwbl fel unig fasnachwr, dylech gwblhau'r Tudalennau Hunan-gyflogaeth yn y ffordd arferol. Peidiwch â chwblhau'r Tudalennau Partneriaeth.

Cam 2 Os bydd eich cyfnod sail yn cynnwys cyfnod pan gyflawnwyd busnes gennych mewn partneriaeth, cwblhewch flychau 4.1 i 4.25 ar y **Tudalennau Partneriaeth** er mwyn pennu eich elw trethadwy neu golled ganiataol o'r busnes am y flwyddyn hon.

Cam 3 Cwblhewch flychau 3.14 i 3.73 a 3.99 i 3.115 ar y **Tudalennau Hunan gyflogaeth** ar gyfer unrhyw gyfnodau cyfrifo sy'n cwmpasu rhan o'ch cyfnod sail ac unrhyw gyfnod pan gyflawnwyd busnes gennych fel unig fasnachwr. Os gwnaethoch gynnwys yr wybodaeth hon ar Ffurflen Dreth y llynedd, ni fydd angen i chi ei haildrodd eleni. (Peidiwch â thrin dyddiad y newid o unig fasnachwr i bartneriaeth, neu o bartneriaeth i unig fasnachwr, fel un sydd angen ei nodi naill ai ym mlwch 3.7 neu flwch 3.8 ar y Tudalennau Hunan gyflogaeth.) Ond os ydych wedi cwblhau blychau 4.1 i 4.25 ar y Tudalennau Partneriaeth, gadewch flychau 3.74 i 3.96 yn wag a thiciwch flwch 3.10.

- Figurau dros dro

Buaswn fel arfer yn disgwyl i chi gwblhau'r adran incwm a threuliau yn eich Tudalennau Hunan gyflogaeth gyda'r ffigurau incwm a threuliau terfynol a chywir. Os na allwch wneud hynny er gwaethaf eich ymdrechion gorau, darllenwch y nodiadau ar dudalen 31 eich Canllaw i'r Ffurflen Dreth sy'n egluro'r amgylchiadau eithriadol y gellir derbyn Ffurflenni Treth sy'n cynnwys ffigurau dros dro.

Os bydd angen i chi ddefnyddio un neu fwy o ffigurau dros dro dylech, er hynny, gwblhau yr holl flychau perthnasol ar y Tudalennau Hunan-gyflogaeth, gan gynnwys yr wybodaeth ar y cyfrifon.

Os bydd yn wirioneddol amhosibl darparu gwybodaeth derfynol neu hyd yn oed wybodaeth dros dro am gyfrifon y cyfrifir eich elw trethadwy ohonynt cyn y dyddiad diweddaraf ar gyfer anfon eich Ffurflen Dreth, dylech ddarparu amcangyfrif o'ch elw trethadwy ym mlwch 3.92 a thicio blwch 3.93. Buasem yn disgwyl i amgylchiadau o'r fath fod yn brin iawn. Yr un amgylchiad cyffredin fyddai, yn achos busnes sydd newydd ddechrau, pan na fyddai'r cyfnod cyfrifo cyntaf yn dod i ben tan yn agos at, neu ar ôl, y dyddiad cyflwyno statudol. Mae 'agos at' yn golygu o fewn 3 mis o'r dyddiad cyflwyno.

Os byddwch wedi cynnwys unrhyw ffigurau dros dro ticiwch flwch 23.2 ar dudalen 9 eich Ffurflen Dreth, ac eglurwch yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 23.5 pam na allwch ddarparu ffigurau terfynol. Rhowch ddyddiad pan fyddwch yn disgwyl gallu gwneud hynny.

- Amcangyfrifon eraill (gan gynnwys prisiau)

Mewn rhai sefyllfaoedd efallai y bydd angen i chi ddarparu amcangyfrif neu brisiad nad ydych yn bwriadu ei ddiwygio yn ddiweddarach. Os felly, darllenwch y nodiadau ar dudalen 31 eich Canllaw i'r Ffurflen Dreth.

Manylion busnes

- Eich cyfnod sail ar gyfer 2001-02

Rydych yn talu treth ar gyfer 2001-02 yn ôl elw, neu golledion, ar gyfer eich cyfnod sail.

Ar ôl y ddwy neu dair blynedd gyntaf mewn busnes eich cyfnod sail fydd y cyfnod o 12 mis hyd at y dyddiad a ddewiswch fel eich dyddiad cyfrifo blynyddol. Er enghraifft, os ydych wedi bod mewn busnes am nifer o flynyddoedd a 31 Rhagfyr yw eich dyddiad cyfrifo blynyddol, eich cyfnod sail ar gyfer 2001-02 fydd y 12 mis o 1 Ionawr 2001 i 31 Rhagfyr 2001.

Gofynnwch i'r Llinell Archebu am Daflen Gymorth IR222: *How to calculate your taxable profits*:

- os dechreuodd eich busnes ar ôl 5 Ebrill 1999
- os nad yw eich dyddiad cyfrifo yr un peth â'r un a ddefnyddiwyd ym 2000-01
- os nad oedd gennych ddyddiad cyfrifo ym 2001-02
- os daeth eich busnes i ben ym 2001-02.

blychau 3.1 i 3.3

Gwnewch yn siwr eich bod yn cwblhau'r blychau hyn ar gyfer pob set o Dudalennau Hunan-gyflogaeth a gwblhewch.

blychau 3.4 a 3.5

Nodwch ym mlychau 3.4 a 3.5 fanylion y cyfnod y mae'r wybodaeth ym mlychau 3.24 i 3.26, neu 3.27 i 3.73, a lle mae gennych fantolen, 3.99 i 3.115, yn berthnasol iddo. Gwnewch yn siwr eich bod wedi darllen yr adran o dan y pennawd 'Eich cyfnod sail ar gyfer 2001-02' uchod cyn parhau. Gweithiwch allan eich cyfnod sail er mwyn penderfynu ar y cyfnodau cyfrifo y mae angen i chi ddarparu manylion ar eu cyfer.

blwch 3.6

Ticiwch flwch 3.6 os yw'r manylion ym mlychau 3.1 a 3.3 wedi newid ers eich Ffurflen Dreth ddiwethaf.

blwch 3.7

Os dechreuodd eich busnes ar ôl 5 Ebrill 1999, nodwch y dydd cychwyn ym mhlwch 3.7. Os yw eich dyddiad cyfrifo wedi newid ers hynny, gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR222: How to calculate your taxable profits*.

blwch 3.8

Os gwerthwyd neu os caewyd eich busnes rhwng 6 Ebrill 2001 a 5 Ebrill 2002, nodwch y dyddiad y daeth i ben ym mlwch 3.8. Os nad yw hyn yr un peth â'r dyddiad ym mlwch 3.5 mae'n rhaid i chi gwblhau set arall o Dudalennau Hunan-gyflogaeth.

blwch 3.9

Os ydych yn ofalwr maeth neu'n ofalwr oedolyn neu'n cyflawni masnach yn gyfan gwbl dramor efallai mai dim ond nifer gyfyngedig o flychau ar y Tudalennau Hunan-gyflogedig y bydd angen i chi eu cwblhau. Darllenwch y nodiadau ar fasnachwr arbennig ac ati ar dudalen SEN11 er mwyn gweld a yw hyn yn gymwys i chi. Os ydyw, ticiwch flwch 3.9 i ddangos pam rydych wedi gadael rhai adrannau'n wag.

blwch 3.10

Ticiwch flwch 3.10 os nad yw'n ofynnol i chi ddarparu manylion unrhyw un o'ch cyfrifon eleni. Gadewch flychau 3.14 i 3.73 a 3.99 i 3.115 yn wag ond cwblhewch flychau 3.74 i 3.98.

blwch 3.11

Ticiwch flwch 3.11 os oes blwch rhwng diwedd eich cyfnod cyfrifo blaenorol a dechrau'r cyfnod presennol. Esboniwch pam yn y blwch 'Gwybodaeth Ychwanegol' blwch 3.116 ar Dudalen SE4.

blwch 3.12 a 3.13

Ticiwch flwch 3.12 os bydd eich dyddiad cyfrifo wedi newid ac mae hwn yn newid parhaol rydych yn dymuno iddo gyfrif ar gyfer treth. Ticiwch flwch 3.13 (yn ogystal â blwch 3.12) os mai hwn yw'r ail newid neu newid pellach yn y dyddiad cyfrifo ers 5 Ebrill 1994 (neu ers 5 Ebrill 1999 os cychwynwyd y busnes cyn 6 Ebrill 1994) gan egluro pam y gwnaed y newid hwn yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116. Mae gan *Daflen Gymorth IR222: How to calculate your taxable profits*, sydd ar gael o'r Llinell Archebu, ragor o wybodaeth.

Lwfansau cyfalaf a thaliadau mantoli

blychau 3.14 i 3.23 Wrth weithio allan eich elw busnes ni ddylech ddiwynnu:

- cost prynu, newid neu wella asedion sefydlog, **neu**
- dibrisiant trwy oed neu ddefnydd neu unrhyw golledion sy'n codi pan fyddwch yn eu gwerthu.

Yn lle hynny, gallwch wneud cais am lwfansau treth a elwir yn 'lwfansau cyfalaf'. Didynnir y rhain wrth weithio allan eich elw trethadwy a dylid eu cynnwys ym mlwch 3.70 (neu flwch 3.25). Gall addasiad, a elwir yn 'dâl mantoli', godi pan fyddwch yn gwerthu eitem, yn cael gwared ag eitem neu pan fyddwch yn rhoi'r gorau i'w defnyddio yn eich busnes. Caiff taliadau mantoli eu hadio at eich elw trethadwy a dylid eu cynnwys ym mlwch 3.68 (neu flwch 3.24).

Gallwch wneud cais am lwfansau cyfalaf ar gyfer cost:

- offer a pheiriannau megis cerbydau, offer, ysgolion, cyfrifiaduron a dodrefn busnes sy'n perthyn i chi. Peidiwch â gwneud cais am y pethau rydych yn eu prynu a'u gwerthu fel rhan o'ch busnes - dylid gwneud cais am y rhain fel treuliau busnes
- adeiladau busnes, adeiladau diwydiannol a rhai adeiladau eraill
- patentau, rhai mathau arbenigol o 'wybodaeth', ymchwil gwyddonol, echdynnu mwynau a threillio. Bydd eich ymgynghorydd treth yn gwneud cais am y rhain ar eich rhan, os byddant yn gymwys.

Os byddwch yn hurbrynu rhywbeth, gallwch wneud cais am lwfansau cyfalaf ar gost wreiddiol yr eitem; bydd y llog neu daliadau eraill yn cyfrif fel treuliau busnes a dylid eu didynnu ym mlwch 3.61.

Ni allwch wneud cais am unrhyw beth rydych wedi'i brynu yn unswydd at ddefnydd preifat, neu gost y tir hyd yn oed os caiff ei ddefnyddio ar gyfer eich busnes.

Dylech gwblhau blychau 3.14 i 3.23 **ym mhob** set o Dudalennau Hunan-gyflogaeth a gwblhewch. Dylech wneud hyn am fod angen cyfrifiadau lwfansau cyfalaf ar wahân ar gyfer pob un o'ch cyfnodau cyfrifo. Os na fyddwch yn sicr beth i'w gynnwys, gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Dallen Gymorth IR222: How to calculate your taxable profits*.

Gallai'r enghraifft ar dudalen SEN5 eich helpu chi efallai (a cheir mwy o wybodaeth yn *Nhaflen Gymorth IR222*).

Incwm a threuliau - trosiant blynyddol o dan £15,000

Os yw eich trosiant blynyddol (ac eithrio unrhyw daliadau mantoli) o dan £15,000 am flwyddyn lawn, gallwch gwblhau'r adran incwm a threuliau arbennig, byrrach ar Dudalen SE1 (blychau 3.24 i 3.26) yn lle blychau 3.27 i 3.73 ar Dudalen SE2. Os oedd eich trosiant am gyfnod o lai na 12 mis, dylech ostwng y ffigur o £15,000 i gyfateb. Er enghraifft, os buoch mewn busnes am chwe mis a'ch trosiant dros: $6/12 \times £15,000 = £7,500$, mae'n rhaid i chi lenwi blychau 3.27 i 3.73.

Ond mae'n rhaid i chi gwblhau'r naill adran neu'r llall, a chwblhau blychau 3.15 i 3.23 os oes gennych unrhyw daliadau mantoli, a blychau 3.14 i 3.22 os ydych yn gwneud cais am lwfansau cyfalaf.

blwch 3.24 Nodwch eich trosiant ac unrhyw dderbyniadau busnes trethadwy eraill ym mlwch 3.24. Bydd angen i chi hefyd gynnwys bris gwerthu arferol yr holl nwyddau a gymerir allan o'r busnes at eich defnydd personol, neu ar gyfer eich teulu neu ffrindiau, *llai* unrhyw swm a dalasoch i mewn i'ch busnes ar gyfer y nwyddau a gymerwyd gennych. Mae hyn oherwydd dylai unrhyw swm a dalwyd i mewn i'r busnes fod wedi'i gynnwys eisoes yn y ffigur trosiant, fel gwerthiannau eraill. Dylech gynnwys unrhyw daliadau mantoli o flwch 3.23.

blwch 3.25 Nodwch eich treuliau busnes **caniataol** ym mlwch 3.25. Gwnewch yn siwr na chynhwyswch yn eich treuliau unrhyw eitemau nad ydynt yn ganiataol yn erbyn treth. (Bydd y Tabl ar dudalen SEN7 yn eich helpu i benderfynu.) Dylech gynnwys unrhyw daliadau mantoli o flwch 3.22.

Incwm a threuliau - trosiant blynyddol o £15,000 neu fwy

Os yw eich trosiant blynyddol yn £15,000 neu fwy, mae'n rhaid i chi gwblhau blychau 3.27 i 3.73 ar Dudalen SE2.

● **Treth Ar Werth**

blychau 3.27 a 3.28 Os **nad** ydych wedi eich cofrestru ar gyfer TAW, ni fydd eich ffigurau gwerthiant yn cynnwys unrhyw TAW. Dylai'r treuliau ym mlychau 3.30 i 3.64 gynnwys TAW. Nid oes angen ticio naill ai flwch 3.27 neu 3.28.

Os ydych wedi'ch cofrestru ar gyfer y Cynllun Un-gyfradd Amaethyddol TAW, dylech gynnwys unrhyw ychwanegiadau un-gyfradd a godwyd ar gwsmeriaid yn eich ffigurau gwerthu. Dylai treuliau gynnwys TAW. Nid oes angen ticio naill ai flwch 3.27 neu flwch 3.28.

Os ydych wedi eich cofrestru ar gyfer TAW, gallwch nodi manylion eich incwm busnes a threuliau caniataol naill ai

- yn gyfan gwbl yn net o TAW (hynny yw, gyda'r ffigur am TAW wedi ei ddiwynnu) neu
- yn gyfan gwbl yn cynnwys y ffigur TAW.

Pan fyddwch yn dewis yr ail ddull, dylech naill ai

- gynnwys eich taliad net i Dollau Tramor a Chartref fel treuliau ym mlwch 3.63, neu
- gynnwys unrhyw ad-daliad net a dderbyniwch gan y Tollau Tramor a Chartref fel swm trethadwy ym mlwch 3.50. Ticiwch naill ai flwch 3.27 neu flwch 3.28 er mwyn dangos a yw'r symiau ym mlychau 3.29 i 3.64 yn cynnwys neu ddim yn cynnwys TAW.

Os gwnaethoch gofrestru ar gyfer TAW yn ystod y cyfnod, dylai eich treuliau hyd at y dyddiad hwnnw gynnwys TAW waeth a gofnodwyd gwerthiannau a threuliau diweddarach gan gynnwys neu heb gynnwys TAW. Ticiwch flwch 3.27 a chofiwch gynnwys y manylion canlynol yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ar dudalen SE4:

- nodyn eich bod wedi cofrestru ar gyfer TAW yn ystod y cyfnod
- dyddiad y cofrestrriad
- a yw'r gwerthiannau a'r treuliau o'r dyddiad cofrestru yn cynnwys neu ddim yn cynnwys TAW

Os cafodd eich cofrestrriad TAW ei ddileu yn ystod y cyfnod, nodwch yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ddyddiad y datgofrestrriad ac a yw'r gwerthiannau a'r treuliau cyn y dyddiad hwnnw yn cynnwys neu ddim yn cynnwys TAW. Dylai eich treuliau o'r dyddiad datgofrestru gynnwys TAW.

Os ydych wedi eich cofrestru ar gyfer TAW ac os yw'r nwyddau a gyflenwir gennych wedi'u trethu ar gyfradd sero (fel nad yw eich ffigurau gwerthu yn cynnwys unrhyw TAW), ticiwch naill ai flwch 3.27 neu flwch 3.28 er mwyn dangos a yw'r symiau ym mlychau 3.30 i 3.64 yn cynnwys neu ddim yn cynnwys TAW.

Os ydych wedi eich cofrestru ar gyfer TAW, ond yn cael eich trin gan y Tollau Tramor a Chartref fel busnes a eithrir yn rhannol, pan fyddwch yn cyfrifo eich elw trethadwy dylai eich treuliau busnes gynnwys unrhyw dreth fewnbwn na ellir gwneud cais amdani. Pan fyddwch yn cwblhau blychau 3.29 i 3.64 ar sail sy'n cynnwys TAW, bydd nodi eich taliad net i'r Tollau Tramor a Chartref neu ad-daliad ganddynt, ym mlychau 3.63 a 3.50, yn adlewyrchu hyn. Fodd bynnag, os cwblhewch y blychau ar sail nad yw'n cynnwys TAW ym mlychau 3.29 i 3.64, dylech sicrhau bod eich ffigurau treuliau yn cynnwys unrhyw dreth fewnbwn berthnasol na wnaed cais amdani at ddbenion TAW.

Gallai cyfrifo'r taliad net i'r Tollau Tramor a Chartref (neu ad-daliad ganddynt) fod wedi cynnwys TAW ar eitemau cyfalaf a brynwyd gennych yn ystod y flwyddyn; er enghraifft, ar asedion neu hawliau sydd o ddefnydd parhaol i'r busnes ac nad ydych yn eu prynu neu eu gwerthu fel rhan o'ch gweithrediadau masnachu arferol. Gallai'r rhain gynnwys eiddo busnes, offer, peiriannau, cerbydau a hawliau masnachu.

Enghraifft 1

Peintiw'r a phapurwr yw Dewi. Daeth yn hunan-gyflogedig ar 1 Hydref 2000. Mae'n penderfynu llunio ei gyfrifon hyd at 30 Mehefin bob blwyddyn. Pan ddechreuodd mewn busnes, prynodd ysgolion am £2,000. Prynodd fan at ddefnydd y busnes am £6,000 ar 1 Mawrth 2001.

Ychwanegir costau'r ysgolion a'r fan at ei gilydd i greu 'Cronfa'. Mae'r gronfa yn gymwys ar gyfer lwfans blwyddyn gyntaf (FYA) ar gyfradd o 40%.

Yn y flwyddyn a ddaeth i ben 30 Mehefin 2002, mae Dewi yn prynu car am £15,000. Mae 60% o ddefnydd y car at ddiben busnes a 40% at ddiben preifat. Rydym yn galw lwfansau cyfalaf a roddir bob blwyddyn yn lwfansau ar bapur (WDAs) oni bai fod lwfans blwyddyn gyntaf (FYA) ar gael. Mae Dewi'n cyfrifo lwfansau ar bapur ar y car ar wahân. Gan i'r car gostio mwy na £12,000, mae'n rhaid iddo gyfyngu'r lwfansau ar bapur i £3,000 y flwyddyn, ac fe'u cyfyngir ymhellach oherwydd ei ddefnydd preifat ohono.

Mae Dewi yn cau'r busnes ar 30 Medi 2002. Mae'n gwerthu'r fan am £4,000 ac yn sgrapio'r ysgolion. Mae'n gwerthu'r car am £10,000. Mae'n rhaid iddo weithio allan p'un ai a oes hawl ganddo gael lwfans mantoli neu os bydd rhaid iddo gwrdd â'r tâl mantoli.

Dyma gyfrifiad lwfans cyfalaf Dewi.

	Prif gronfa	Car Newydd	
Cyfnod a ddaeth i ben 30 Mehefin 2001			
Cost yr ysgolion	£2,000		
Cost y fan	6,000		
	<u>8,000</u>		
Lwfans blwyddyn gyntaf (FYA) ar 40%	3,200		
Gwerth a gariwyd ymlaen	<u>4,800</u>		
Blwyddyn a ddaeth i ben 30 Mehefin 2002			
Gwerth a ddygwyd ymlaen	4,800	cost £15,000	
Lwfansau ar bapur (WDA) ar 25%	<u>1,200</u>	WDA <u>3,000</u>	(cyfyngwyd)
Gwerth a gariwyd ymlaen	<u>3,600</u>	Gwerth a gariwyd <u>12,000</u>	
		ymlaen	

Cyfyngir y lwfansau cyfalaf y gall Dewi hawlio ar y car ymhellach i $60\% \times £3,000 = £1,800$

Cyfnod a ddaeth i ben 30 Medi 2002

Gwerth a ddygwyd ymlaen	3,600	12,000
Gwerth wrth waredu $4,000 + 0$	<u>4,000</u>	10,000
Tâl mantoli	400	
Lwfans Mantoli		<u>2,000</u>

Mae yna dâl mantoli o £400 a lwfans mantoli o $60\% \times 2,000 = £1,200$

Os nodwch fanylion eich incwm a'ch treuliau sy'n cynnwys TAW ar y Tudalennau Hunan-gyflogaeth, gwnewch nodyn o'r TAW ar yr eitemau cyfalaf hynny yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ar Dudalen SE4. Adiwrch y swm hwnnw i'r taliad net i'r Tollau Tramor a Chartref rydych yn ei gynnwys fel cost ym mlwch 3.63, neu yn ei ddiwyddu o'r ad-daliad net rydych yn ei gynnwys fel swm trethadwy ym mlwch 3.50.

Os oes unrhyw amheuaeth gennych ynglŷn â'r driniaeth TAW gywir ar y Tudalennau Hunangyflogaeth, gofynnwch i'ch Swyddfa Cyllid y Wlad neu ymgynghorydd treth. Cysylltwch â'ch Swyddfa Tollau Tramor a Chartref leol am arweiniad mwy cyffredinol ar faterion TAW.

● Incwm gwerthiant/busnes (trosiant)

blwch 3.29 Nodwch swm eich trosiant ym mlwch 3.29. Os yw'n cynnwys incwm y didynnwyd treth ohono (ac eithrio didyniadau a wnaed gan contractwyr ar gyfrif treth) nodwch ym mlwch 3.98 gyfanswm y dreth a diddynwyd rhwng 6 Ebrill 2001 a 5 Ebrill 2002.

● Treuliau busnes

blychau 3.30 i 3.63 Dylech gynnwys eich holl dreuliau busnes ym mlychau 3.46 i 3.48 a 3.51 i 3.63.

Efallai na fydd rhai o'r symiau a nodwch ym mlychau 3.46 i 3.63 yn ganiataol at ddibenion treth. Nodwch unrhyw symiau anghaniataol ym mlychau 3.30 i 3.45 a chyfanswm y blychau hyn ym mlwch 3.66.

Gall symiau anghaniataol fod yn dreuliau nad ydynt yn ganiataol o gwbl ar gyfer treth (fel treuliau gwsteia dibrisiant asedion sefydlog neu eich cyflog/tyniadau) neu'r rhan anghaniataol o dreuliau (fel treuliau moduro, os defnyddir eich cerbyd ar gyfer teithiau preifat yn ogystal â theithiau busnes).

Enghraifft 2

Roedd cyfanswm eich treuliau moduro a gynhwyswyd ym mlwch 3.55 yn £3,000 ac mae traean o'ch milltiroedd yn brefat. Gallwch ond gwneud cais am ddwy ran o dair o'r gost yr erbyn treth, hynny yw £2,000. Nodwch gyfran y defnydd preifat o £1,000 ym mlwch 3.37.

Gall rhai busnesau bach gyfrifo treuliau car drwy ddefnyddio cyfradd sefydlog y filltir busnes yn hytrach na chostau gwirioneddol. Mae'r manylion a'r amodau yn *Nhaflen Gymorth IR222: How to calculate your taxable profits*. Os gellir adennill unrhyw un o'r symiau ym mlychau 3.46 i 3.48 a 3.51 i 3.63 o dan yswiriant, dylech eu cynnwys yn y treuliau anghaniataol i'w nodi ym mlychau 3.30 i 3.45 oni bai eu bod eisoes ym mlwch 3.29 neu ym mlwch 3.50.

Defnyddiwch y Tabl ar dudalen SEN7. Mae'n rhoi gwybodaeth bellach am sut i gwblhau'r blychau.

● Incwm/elw arall

blwch 3.50 Nodwch ym mlwch 3.50 unrhyw incwm busnes (heblaw Lwfans Cychwyn Busnes, a elwir weithiau yn Lwfans Menter, sy'n mynd ym mlwch 3.91) na chafodd ei gynnwys gennych fel trosiant ym mlwch 3.29. Gallai enghreifftiau gynnwys incwm rhentu, llog o gyfrif busnes banc neu gymdeithas adeiladu a hawliau tramwy (hynny yw, tâl a dderbyniwch am hawl i groesi tir, dyweder, er mwyn i adeiladydd gyrraedd safle adeiladu). Os ydych yn cynnwys yr incwm hwn mewn lle gwahanol ar eich Ffurflen Dreth, gwnewch yn siwr eich bod yn ei ddiwyddu ym mlwch 3.71. Er enghraifft, ni ddylai llog banc y bwriadwch ei gynnwys yng Nghwestiwn 10 ar dudalen 3 eich Ffurflen Dreth gael ei gynnwys yn yr elw neu'r golled busnes net a ddangosir ym mlwch 3.73.

● Gwybodaeth ychwanegol

Defnyddiwch y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ar Dudalen SE4 os ydych am esbonio unrhyw ffigurau yn fanylach. Er enghraifft:

- manylion unrhyw eitemau sylweddol neu anarferol (naill ai incwm neu wariant) a gynhwyswyd yn eich ffigurau, **neu**
- manylion derbyniadau neu wariant sy'n gysylltiedig â'ch busnes na chawsant, am ryw reswm, eu cynnwys yn eich ffigurau, **neu**
- esboniad o unrhyw addasiad treth i'ch elw net pan nad yw'r rheswm yn amlwg o'r ffigurau hyn, **neu**
- esboniad o unrhyw eitemau na chawsant eu cynnwys yn eich gwybodaeth am gyfrifon, ond sy'n effeithio ar eich elw trethadwy, fel taenu elw llenyddol, **neu**
- manylion unrhyw eitemau a roddwyd o dan Gynllun Rhodd Cymorth, ac i ba elusennau. Rhoddir rhyddhad yn awtomatig wrth gyfrifo elw masnachu drwy drin rhoddion o'r fath megis gwarediadau o stoc ac offer fel dim heblaw gwerth arferol y farchnad.

Gallai hyn osgoi gwneud ymholiadau diangen. Mae cymorth pellach ar gael yn *Nhaflen Gymorth IR229: Information from your accounts*.

Addasiadau treth i elw neu golled net

blwch 3.66 Nodwch ym mlwch 3.66 gyfanswm y treuliau caniatool ym mlychau 3.30 i 3.45.

blwch 3.67 Dylech hefyd wneud addasiadau ar gyfer nwyddau a gymerwyd o'r busnes at eich defnydd personol neu ar gyfer eich teulu neu eich ffrindiau. Nodwch ym mlwch 3.67 bris gwerthu arferol yr holl nwyddau a gymerwyd ar gyfer defnydd o'r fath, *llai* unrhyw swm a dalwyd i mewn i'ch busnes am y nwyddau ac rydych eisoes wedi'u cynnwys yn eich trosiant ym mlwch 3.29.

Defnyddiwch flwch 3.67 ar gyfer symiau a daenwyd ymlaen o flynyddoedd blaenorol, oherwydd eich bod wedi gwneud cais o dan Gonsesiwn Allstatudol B11 a oedd yn eich caniatáu i daenu elw yn codi o iawndal am ddifa gorfodol anifeiliaid fferm. Am fwy o wybodaeth ynglŷn â Chonsesiwn B11 gofynnwch y Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR224 Farmers and Market Gardeners*.

blwch 3.71 Defnyddiwch flwch 3.71 ar gyfer unrhyw addasiadau (didynnwch o elw neu adiwrch at golled) ar gyfer unrhyw symiau a gafodd eu hystyried gennych wrth bennu eich elw neu'ch colled net, ond nad ydynt naill ai

- yn dderbyniadau trethadwy, **neu**
- yn drethadwy fel elw.

Mae'n rhaid i chi gynnwys unrhyw incwm trethadwy yn rhan briodol eich Ffurflen Dreth am y flwyddyn y mae'n drethadwy.

Os ydych yn ffermwyr ac rydych am wneud cais am Gonsesiwn Allstatudol B11 ynghylch iawndal am ddifa gorfodol, nodwch y lleihad ym mlwch 3.71 a rhowch nodyn yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116.

Mae'r swm a diddynwyd yn drethadwy dros y tair blynedd dreth canlynol (neu'r cyfnod tan i chi orffen ffermio p'un bynnag sydd byrraf). Mae'n rhaid i chi ei gynnwys trwy ddefnyddio y blwch ar gyfer addasiadau sy'n cynyddu elw yn Nhudalennau Hunangyflogaeth eich Ffurflen Dreth am y blynyddoedd hynny. Gwnewch gofnod o hyn i sicrhau na fyddwch yn anghofio'r addasiadau hyn.

Am ragor o wybodaeth ynglŷn â Chonsesiwn B11 gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR224: Farmers and Market Gardeners*.

Tabl o dreuliau busnes i'ch helpu i benderfynu pa dreuliau y gellir a na ellir eu hawlio at ddibenion treth

■ Treuliau anghaniataol

- **Cost gwerthiant** **blwch 3.30** Treuliau tanwydd y gellir eu priodoli i ddefnyddio cerbydau at ddibenion nad ydynt yn ymwneud â busnes.
- **Costau is-gontractiwr y diwydiant adeiladu** **blwch 3.31** Unrhyw daliadau a wnaed mewn perthynas â gwaith nad yw'n ymwneud â busnes.
- **Costau uniongyrchol eraill** **blwch 3.32** Dibrisiant (hynny yw traul oherwydd defnydd ac oed) offer sefydlog.
- **Costau gweithwyr** **blwch 3.33** Eich cyflog chi eich hun a'ch tyniadau o'ch busnes. Eich taliadau pensiwn eich hun a buddiannau eraill. Eich Cyfraniadau Yswiriant Gwladol eich hun.
- **Costau eiddo** **blwch 3.34** Y rhan honno o'r costau eiddo nad yw'n ymwneud â busnes. Costau caffael eiddo.
- **Gwaith atgyweirio** **blwch 3.35** Y rhan honno o waith atgyweirio, adnewyddu a chadw yr eiddo yn gyffredinol a ddefnyddir yn rhannol ar gyfer busnes. Costau newid, gwella neu adnewyddu eiddo a pheiriannau.
- **Treuliau gweinyddol cyffredinol** **blwch 3.36** Y rhan honno o gostau nad yw'n ymwneud â busnes. Taliadau i bleidiau gwleidyddol. Y rhan fwyaf o daliadau i glybiau, elusennau neu eglwysi.
- **Treuliau moduro** **blwch 3.37** Moduro nad yw'n gysylltiedig â busnes. Teithio rhwng eich cartref a'ch busnes. Costau prynu cerbydau (ond gellir gwneudiais am lwfansau cyfalaf). Dirwyon parcio a dirwyon eraill.
- **Teithio a chynhaliadau** **blwch 3.38** Prydau bwyd (heblaw cost resymol prydau bwyd ar deithiau busnes dros nos).
- **Hysbysebu, hyrwyddo a gwsteia** **blwch 3.39** Gwsteia a lletygarwch, (heblaw costau gwsteia staff), a rhoddion (dim bwyd a diod) hyd at £50 y person y flwyddyn sy'n hysbysebu eich busnes.
- **Costau cyfreithiol a phroffesiynol** **blwch 3.40** Costau datrys anghydfodau treth, costau cyfreithiol prynu asedion sefydlog (caiff y rhain eu trin fel rhan o gost yr ased sefydlog). Costau a dirwyon neu gosbau am dorri'r gyfraith.
- **Dyledion drwg** **blwch 3.41** Cronfa gyffredinol dyledion drwg wrth gefn. Dyledion na chawsant eu trethu pan wnaethant godi, er enghraifft, am eu bod yn ymwneud â gwerthu ased sefydlog.
- **Llog** **blwch 3.42** Ad-dalu'r benthyciad neu'r gorddrafft.
- **Taliadau ariannol eraill** **blwch 3.43** Ad-dalu'r benthyciad neu'r gorddrafft.
- **Dibrisiant a cholled / (elw) wrth werthu** **blwch 3.44** Yn gyffredinol, nid yw dibrisiant a cholledion ar asedion yn ganiataol ar gyfer treth, ac nid yw elw ar asedion yn dderbyniadau trethadwy. Dylai unrhyw ffigur ym mlwch 3.62 gael ei ddileu drwy roi'r un ffigur ym mlwch 3.44. Fodd bynnag, i'r graddau y gellir priodoli unrhyw un o'r eitemau hyn i asedion a ddelir o dan brydlesau ariannol, gall triniaeth wahanol fod yn briodol. Os oes unrhyw amheuaeth gennych ynglŷn â'r driniaeth gywir, gofynnwch i'ch Swyddfa Cyllid y Wlad neu'ch cyngorydd treth.
- **Treuliau eraill** **blwch 3.45** Y rhan honno o dreuliau nad yw'n ymwneud â busnes ym mlwch 3.63. Dillad cyffredin, bob dydd, hyd yn oed os cawsant eu prynu yn arbennig at ddiben busnes.

■ Cyfanswm y treuliau

- **blwch 3.46** Os yw'ch busnes yn ymwneud ag ailwerthu neu ddefnyddio deunyddiau crai, nodwch gost y nwyddau a ddefnyddiwyd; hynny yw pryniannau ynghyd â stoc agoriadol/gwaith ar y gweill *llai* stoc cau/gwaith ar y gweill. Felly, er enghraifft, dylai **is-gontractwyr yn y diwydiant adeiladu** gynnwys yma gost unrhyw ddeunyddiau a gyflenwyd. Dylai **gyrwr tacsis, gyrwr minicab ac ati, a'r rheini sydd yn y diwydiant cludiant ffordd** nodi gwariant tanwydd yn y blwch hwn yn hytrach na rywle arall. Mae busnesau sy'n darparu gwasanaethau yn aml yn addasu eu helw busnes i adlewyrchu gwaith ar y gweill ar ddechrau ac ar ddiwedd y cyfnod cyfrif. Os yw hwn yn briodol, gwnewch yr addasiad yma; fel arall, gadewch y blwch yn wag. Os yw'r ffigur yn negyddol, nodwch ef mewn cromfachau.
- **blwch 3.47** Dylech gynnwys yr holl daliadau i is-gontractwyr yn y diwydiant adeiladu. Nodwch y swm cyn didynnu treth os gwnaed unrhyw daliadau i is-gontractwyr heb dystysgrif.
- **blwch 3.48** Treuliau a ddidynnwyd er mwyn pennu elw gros, er enghraifft, gostyngiadau a ganiateir, comisïynau sy'n daladwy, cludiant ac, mewn busnesau gweithgynhyrchu, costau cynhyrchu nwyddau a werthir fel costau llafur uniongyrchol, dibrisiant offer sefydlog, hurio peiriannau, offer bach a nwyddau traul. Os bydd y busnes yn darparu gwasanaethau, efallai y bydd ganddo dreuliau yr ailgodir tâl arnynt, a ddiidynnir er mwyn pennu ffigur elw gros.
- **blwch 3.51** Cyflogau, bonws, pensiynau, budd-daliadau, Cyfraniadau YG y cyflogwr ac ati ar gyfer gweithwyr parhaol, dros dro ac achlysurol, a chostau eraill sy'n gysylltiedig â staff fel treuliau ffreutur a ffioedd asiantaeth recriwtio ac ati. Unrhyw gostau llafur is-gontract, gan gynnwys ffioedd locwm, nas cynhwyswyd rywle arall. Dylech gynnwys yma eich holl gostau cyflogaeth, (er enghraifft, eich cyflog, tyniadau neu Gyfraniadau Yswiriant Gwladol eich hun), ond os oes mantolen gennych dylech ei nodi ym mlwch 3.114 yn lle hynny.
- **blwch 3.52** Rhent, trethi busnes, trethi dŵr, golau, gwres, pŵer yswiriant eiddo, diogelwch a threuliau tebyg eraill. Os bydd cyfrifon yn cynnwys swm ar gyfer 'defnyddio cartref', dylech gynnwys y ffigur hwnnw yma.
- **blwch 3.53** Gwaith atgyweirio ac adnewyddu, gwaith cynnal a chadw cyffredinol eiddo a pheiriannau'r busnes.
- **blwch 3.54** Ffôn, ffacs, post, papur swyddfa a chostau argraffu, gwasanaethau cludo, ynghyd â threuliau swyddfa cyffredinol, costau cyfnodolion masnach neu broffesiynol a thanysgrifiadau ac ati, costau yswiriant nas cynhwyswyd rywle arall a chostau rheolaidd tebyg eraill sy'n codi wrth redeg y busnes.
- **blwch 3.55** Yswiriant, gwasanaethu, atgyweirio, Trwydded Cerbyn, petrol neu ddisl, taliadau hurio a phrydlesu, taliadau parcio, aelodaeth AA/RAC.
- **blwch 3.56** Yr holl gostau teithio heblaw'r rheini a gynhwyswyd yn y treuliau moduro, fel prisiau rheilffordd, awyr a thacsi, ynghyd â chostau gwesty a chostau cynhaliadau neu gostau tebyg.
- **blwch 3.57** Costau cyffredin hysbysebu a hyrwyddo nwyddau neu wasanaethau'r busnes o ddydd i ddydd, fel hysbysebion papurau newydd, ymgyrchoedd drwy'r post a dosbarthu samplau o'r nwyddau sydd ar gael am ddim. Gwsteia.
- **blwch 3.58** Costau cyfrifydd, cyfreithiwr, syrfêwr, pensaer, y rheolwr stoc a chostau tebyg eraill, ynghyd â phreimymau yswiriant indemnïad proffesiynol a phethau tebyg.
- **blwch 3.59** Swm yr arian a gynhwyswyd mewn trosiant ond sy'n parhau heb ei dalu ar y dyddiad cyfrifo rydych yn dystyried na fydd byth yn cael ei adennill ac rydych wedi penderfynu ei ddileu eleni. Os ydych, yn annisgwyl, yn adennill y swm mewn blwyddyn ddiweddarach, gwnewch yn siwr eich bod yn ei gynnwys ym mlwch 3.50 yn Ffurflen Dreth y flwyddyn ddiweddarach honno.
- **blwch 3.60** Llog ar fenthyciadau banc a benthyciadau eraill (gan gynnwys gorddrafft).
- **blwch 3.61** Taliadau banc, taliadau cerdyn credyd, llog hurbwrcas a thaliadau pryddlesu, ynghyd â chostau tebyg eraill nas cynhwyswyd rywle arall.
- **blwch 3.62** Adiwch dibrisiant a cholledion ar werthu asedion, a didynnwch elw ar werthu asedion a gynhwysir yn eich cyfrifon, a nodwch y canlyniad yn y blwch. Pan fydd yr elw o werthu ased yn fwy na chyfanswm unrhyw gollion ar ôl gwerthu a dibrisiant wedi'u hadio at ei gilydd, dangoswch ffigur o'r fath mewn cromfachau. Dylai'r ffigur mewn cromfachau gael ei ddiidynnu pan fyddwch yn adio chyfanswm eich treuliau.
- Os gwnaethoch elw o werthu asedion, dylech dystyried a oes angen i chi nodi ennill cyfalaf yn y Tudalennau Enillion Cyfalaf.
- **blwch 3.63** Adiwch yr holl dreuliau nas cynhwyswyd rywle arall a nodwch gyfanswm y ffigur.

Treth dramor

Os bydd eich incwm busnes yn cynnwys symiau a gafodd eu trethu dramor, efallai y gallwch wneud cais am gredyd yn erbyn eich bil treth yn y DG. Er mwyn gwneud hynny, dylech gwblhau'r Tudalennau Tramor. (Gofynnwch i'r Llinell Archebu am gopi os nad oes un gennyhch). Hon fel arfer fydd y ffordd fwyaf buddiol i wneud cais am ryddhad ar gyfer y dreth dramor a dalwyd.

Fodd bynnag, os na fyddwch am wneud cais am ryddhad credyd treth, gallech yn lle hynny ddiwyddu'r dreth dramor wrth weithio eich elw neu'ch colled trethadwy allan. Nodwch ym mlwch 3.71 swm y dreth dramor a dalwyd ar yr incwm tramor a gynhwysir yn y Tudalennau Hunan-gyflogaeth. Cofiwch eithrio'r dreth hon o'r Tudalennau Tramor. Os ydych yn gwneud cais am ryddhad gorgyffwrdd eleni am swm y gwnaethoch wneud cais am ryddhad credyd treth mewn blwyddyn gynharach, bydd angen i chi ofyn i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR260: Overlap* os ydych am gyfrifo eich treth. Fel arall, nodwch fanylion y swm y gwnaed cais amdano yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ar Dudalen SE4.

Addasiadau er mwyn pennu elw neu golled trethadwy

Dim ond unwaith y dylech gyfrifo eich elw neu golled trethadwy ar gyfer 2001-02, hyd yn oed oes ydych yn darparu manylion mwy nag un set o gyfrifon am y flwyddyn hon. Defnyddiwch yr adran '**Addasiadau er mwyn pennu elw neu golled trethadwy**' yn y set o Dudalennau Hunan-gyflogaeth ar gyfer eich set ddiweddaraf o gyfrifon. Os gwnaethoch gyflawni'r busnes mewn partneriaeth yn ystod unrhyw ran o'ch cyfnod sail, peidiwch â chwblhau blychau 3.74 i 3.96 ar y Tudalennau Hunan gyflogaeth, ond yn lle hynny cwblhewch flychau 4.1 i 4.25 ar y Tudalennau Partneriaeth.

blychau 3.74 a 3.75

Nodwch y dyddiadau y mae eich cyfnod sail ar gyfer 2001-02 yn dechrau ac yn gorffen ym mlychau 3.74 a 3.75. Eglurir y cyfnod sail ar dudalen SEN3.

blychau 3.76 a 3.77

Copiwch eich elw neu'ch colled o flwch 3.26 neu flwch 3.73, p'un bynnag sy'n briodol, i flwch 3.76 (nodwch golled mewn cromfachau). Os byddwch wedi ticio blwch 3.10, nodwch '0' ym mlwch 3.76 a chofiwch gynnwys y swm priodol unrhyw elw a ddatganwyd y llynedd yn eich cofnod ym mlwch 3.77.

Os na fydd eich cyfnod sail yr un peth â'r cyfnod a gwmpaswyd gan eich cyfrifon, cyfrifwch yr elw neu'r golled o'r cyfnod sail drwy adio at ei gilydd a/neu rhannu'r elw neu'r colledion o'r cyfnodau y mae gennyhch gyfrifon ar eu cyfer. Nodwch ym mlwch 3.77 unrhyw swm y mae angen adio at, neu ddiwyddu o'r ffigur ym mlwch 3.76. Mae *Taflen Gymorth IR222: How to calculate your taxable profits* yn esbonio sut i gyfrifo'r addasiad.

Os bydd yr addasiad yn golygu bod yn rhaid i chi ddiwyddu ffigur ym mlwch 3.77, nodwch y ffigur mewn cromfachau a chofiwch ei ddiwyddu wrth bennu cyfanswm eich elw trethadwy.

● Rhyddhad gorgyffwrdd

blychau 3.78 i 3.80**Elw a rhyddhad gorgyffwrdd**

Os bydd eich dyddiad cyfrifo blynyddol yn ddyddiad heblaw 5 Ebrill yna gall gorgyffwrdd yn eich cyfnodau sail ddigwydd:

- yn y tair blynedd gyntaf ar ôl i'ch busnes ddechrau, **neu**
- mewn blwyddyn lle mae newid yn y cyfnod cyfrifo.

Efallai y gallwch wneud cais am ryddhad gorgyffwrdd ar gyfer yr elw (yr elw gorgyffwrdd) sy'n codi mewn unrhyw gyfnod gorgyffwrdd.

Gallai rhyddhad gorgyffwrdd fod yn ddyledus ar gyfer 2001-02 os:

- gwnaethoch gau neu werthu eich busnes ym 2001-02, **neu**
- newidiasoch eich dyddiad cyfrifo ym 2001-02 ac mae eich cyfnod sail, fel y dangosir ym mlychau 3.74 a 3.75, yn fwy na 12 mis.

Gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR222: How to calculate your taxable profits* sy'n egluro sut i gyfrifo elw gorgyffwrdd a sut i wneud cais am ryddhad gorgyffwrdd.

Nodwch ym mlwch 3.78 unrhyw elw gorgyffwrdd nas defnyddiwyd (gan gynnwys unrhyw elw gorgyffwrdd trosiannol nas defnyddiwyd) a ddygwyd ymlaen o 2000-01; ym mlwch 3.79 unrhyw elw gorgyffwrdd a ddefnyddiwyd ym 2001-02; ac ym mlwch 3.80 unrhyw elw gorgyffwrdd nas defnyddiwyd a gariwyd ymlaen i 2002-03.

blwch 3.81

Efallai y gallech wneud cais i gyfartalu:

- os ydych yn ffermwr neu'n arddwr masnachol, neu
- os yw'ch incwm yn deillio trwy werthu neu drwy adael eraill i ailgynhyrchu gweithiau llenyddol neu artistig yr ydych chi wedi'u creu yn bersonol.

Nodwch ym mlwch 3.81 y swm y caiff eich elw ei newid ganddo gan y cais cyfartalu. Nodwch y ffigur mewn cromfachau os yw'n gostwng eich elw. Nid yw'r cofnod hwn yn newid swm unrhyw golled i'w chynnwys ym mlwch 3.84.

Os ydych yn cyfrif eich treth mae'n rhaid i chi gynnwys yr addasiad i'ch treth ar gyfer 2000-01 o ganlyniad i'ch cais cyfartalu, yn eich Ffurflen Dreth. Defnyddiwch blwch 18.4 os bydd y dreth yn cynyddu neu flwch 18.5 os bydd y dreth yn gostwng.

Am fwy o wybodaeth gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR234: Averaging for creators of literary and artistic works*.

blwch 3.82

Os oes proffesiwn neu alwedigaeth gennyhch ac rydych wedi defnyddio sail 'arian parod' neu 'gonfensiynol' o'r blaen i gyfrifo eich elw, rhwch swm yr 'addasiad' a drethir eleni ym mlwch 3.82 a darllenwch y nodyn 'Proffesiynau a galwedigaethau ar sail 'arian parod' ar dudalen SEN11.

blychau 3.83 a 3.84

Os bydd blwch 3.76 a'r addasiadau ym mlychau 3.77 a 3.79 yn arwain at elw ac nid ydych wedi gwneud cais am gyfartalu (blwch 3.81) neu wedi gwneud addasiad arbennig ar gyfer y newid mewn cyfrifo ar gyfer proffesiynau neu alwedigaethau ar sail arian parod (blwch 3.82), nodwch yr elw ym mlwch 3.83 a '0' ym mlwch 3.84. Os ydych wedi nodi ffigur naill ai ym mlwch 3.81 neu 3.82, addaswch yr elw gan y swm hwnnw a nodwch y canlyniad ym mlwch 3.83 a '0' ym mlwch 3.84.

Os bydd blwch 3.76 a'r addasiadau ym mlychau 3.77 a 3.79 yn arwain at golled, nodwch y ffigur hwn ym mlwch 3.84 a '0' ym mlwch 3.83, oni fyddwch wedi gwneud cais am gyfartalu (blwch 3.81) neu wedi gwneud addasiad arbennig ar gyfer y newid wrth gyfrifo ar gyfer proffesiynau a galwedigaethau ar sail arian parod (blwch 3.82). Os ydych wedi nodi ffigur naill ai ym mlwch 3.81 neu 3.82, nodwch y ffigur hwn ym mlwch 3.83 (a'r golled ym mlwch 3.84.)

Os ydych wedi gwneud colled, efallai y gallech wneud cais am ryddhad treth ar gyfer eich colled. Gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR227: Losses*.

Terfynau amser: Mae'n rhaid i rai ceisiadau colled gael eu gwneud erbyn 31 Ionawr 2004. Dylech sicrhau bod unrhyw geisiadau yr hoffech eu gwneud yn cael eu gwneud o fewn y terfyn amser a nodwyd. Fel arfer, ni all ceisiadau hwyr gael eu derbyn.

blwch 3.85

Os hoffech wrthbwysio eich colled yn 2001-02 yn erbyn incwm arall o 2001-02, nodwch y swm rydych yn gwneud cais i'w wrthbwysio ym mlwch 3.85 (gweler hefyd *Daflen Gymorth IR227: Losses*).

blwch 3.86

Os hoffech wrthbwysio colled 2001-02 yn erbyn incwm o flwyddyn gynharach, nodwch swm y golled ym mlwch 3.86. Os ydych eisoes wedi gwneud cais i wrthbwysio'r golled hon, dylech ei chynnwys o hyd ym mlwch 3.86, a darparu manylion yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ar Dudalen SE4.

blwch 3.87 Nodwch ym mlwch 3.87 unrhyw golledion a gafwyd ym 2001-02 rydych yn gwneud cais i'w cario ymlaen yn erbyn elw diweddarach (pan drosglwyddir eich busnes wedi hynny i gwmni yn gyfnewid am gyfranddaliadau yn y cwmni hwnnw. Fallai y byddwch yn gallu gosod colledion nas defnyddiwyd ac a gariwyd ymlaen yn erbyn incwm o'r cwmni - gweler y nodyn ar gyfer blwch 15.8 ar dudalen 24 eich Canllaw i'r Ffurflen Dreth).

blychau 3.88 a 3.89 Nodwch ym mlwch 3.88 unrhyw golledion a gafwyd yn yr un busnes mewn blynyddoedd cynharach, rydych yn gwneud cais i'w cario ymlaen yn erbyn elw diweddarach, ac nad ydych eisoes wedi'u defnyddio.

Gallwch ddefnyddio'r golled honno i wrthbwysu unrhyw elw a ddangosir ym mlwch 3.83. Nodwch ym mlwch 3.89 y swm rydych yn ei ddiynnu hyd at y ffigur ym mlwch 3.83.

blwch 3.91 Nodwch ym mlwch 3.91 unrhyw symiau nas cynhwyswyd rywle arall yn y Tudalennau Hunan-gyflogaeth ond a dderbyniwyd yn y flwyddyn hyd at 5 Ebrill 2002 - ac sydd eu hangen er mwyn cyfrifo eich elw trethadwy, er enghraifft:

- Lwfans Cychwyn Busnes (a elwir weithiau yn Lwfans Menter)
- taliadau trethadwy'r Fargen Newydd
- premiymau gwrthdro - taliadau neu fuddiannau yw'r rhain a dderbynnir fel cymhelliad i brydlesu unrhyw eiddo heblaw eich prif breswylfan neu eich unig breswylfan. Os mai'r bwriad yw meddiannu'r eiddo ar brydles ar gyfer eich masnach, proffesiwn neu alwedigaeth, bydd y premiwm gwrthdro yn swm trethadwy o'ch busnes. Os oes unrhyw amheuaeth gennych ynglŷn â'r ffordd gywir o drin premiwm gwrthdro at ddibenion treth, neu yn wir unrhyw dderbyniad, gofynnwch i'ch swyddfa Cyllid y Wlad neu'ch ymgynghorydd treth.

blychau 3.92 a 3.93 Nodwch gyfanswm blychau 3.90 a 3.91 ym mlwch 3.92. Os na fedrwyd roi'r ffigurau terfynol yn yr adran ar gyfer incwm a threuliau y Tudalennau hyn, cyn y dyddiad olaf i gyflwyno eich Ffurflen Dreth, dylech roi amcangyfrif o'ch elw trethadwy ym mlwch 3.92 a thicio blwch 3.93. Darllenwch y nodiadau ar dudalen 31 eich Canllaw i'r Ffurflen Dreth a wedyn ticiwch flwch 23.2 ar dudalen 9 eich Ffurflen Dreth, gan esbonio yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 23.5 pam na allwch ddarparu'r ffigurau terfynol. Rhwch ddyddiad pan ddisgwyliwch allu gwneud hynny.

Cyfraniadau Yswiriant Gwladol

Bydd pobl Hunan-gyflogedig yn gyfrifol am dalu'r cyfraniadau Dosbarth 2 un-gyfradd er y gall pobl ag enillion bach wneud cais i gael eu heithrio. Fallai y bydd rhaid i chi dalu'r cyfraniadau Dosbarth 4 sy'n gysylltiedig ag elw (gweler yr adran ar gyfraniadau Dosbarth 4 isod).

Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 2

Dylai pawb sy'n Hunan-gyflogedig gofrestru i dalu cyfraniadau Dosbarth 2 cyn gynted a phosibl ar ôl dechrau ar eu Hunan-gyflogaeth. Mae hyn yn cynnwys pobl a allai wneud cais i gael eu heithrio rhag talu threth. Y terfyn amser ar gyfer cofrestru yw 3 mis o ddiwedd y mis y dechreuwch weithio i chi eich hun. Os fyddwch yn cofrestru mewn pryd efallai y codir cosb arnoch.

Mae cyfraniadau Dosbarth 2 yn rhoi'r hawl i gael budd-daliadau cyfrannol penodol gan gynnwys pensiwn ymdddeol, lwfans mamolaeth a budd-dâl analluogrwydd. Caiff y budd ei golli efallai os na thelir cyfraniadau Dosbarth 2 neu os cânt eu talu'n hwyr. Os nad ydych eisoes wedi eich cofrestru fel person hunan-gyflogedig at ddibenion Cyfraniadau Yswiriant Gwladol gallwch gael rhagor o wybodaeth am dalu drwy ffonio'r Llinell Gymorth ar gyfer pobl sydd newydd ddod yn Hunan-gyflogedig ar 0845 15 45 15, neu drwy ysgrifennu i Swyddfa Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Cyllid y Wlad yn:

Inland Revenue National Insurance Contributions Office
Self Employment Services,
Customer Account Section,
Benton Park View,
Newcastle upon Tyne NE98 1ZZ.

Gwnewch yn siwr fod eich rhif Yswiriant Gwladol gennych pan fyddwch yn ffonio'r Llinell Gymorth a'i gynnwys mewn unrhyw ohebiaeth â'r Adran Cyfrifon Cwsmeriaid Gwasanaethau Hunan-gyflogaeth.

Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 4

Mae'n rhaid i bobl hunan gyflogedig dalu cyfraniadau Dosbarth 4 ar elw o unrhyw fasnach, proffesiwn neu alwedigaeth oni bai eu bod 'wedi'u heithrio'. Mae'r cyfraniadau yn ganran o elw trethadwy ar gyfer y flwyddyn dreth rhwng y terfyn elw isaf (£4,535) a'r terfyn elw uchaf (£29,000).

blwch 3.94 Cewch eich eithrio rhag talu cyfraniadau Dosbarth 4 ar gyfer 2001-02:

- os ydych yn ddyn 65 oed neu drosodd neu'n ferch 60 oed neu drosodd ar 6 Ebrill 2001, **neu**
- os ydych o dan 16 oed ar 6 Ebrill 2001 os yw Swyddfa Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Cyllid y Wlad wedi caniatáu 'eithriad' i chi (i wneud cais am eithriad gofynnwch am ffurflen CA2835U, sydd ar gael o Swyddfa Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Cyllid y Wlad), **neu**
- os nad ydych yn preswyllo yn y DG at ddibenion treth yn ystod 2001-02 (cysylltwch â'ch Swyddfa Cyllid y Wlad neu ymgynghorydd treth os na wyddoch a yw hyn yn gymwys i chi).

Mae'n bosibl i rai pobl eraill gael eu heithrio o dalu cyfraniadau Dosbarth 4. Os bydd angen mwy o wybodaeth arnoch, cysylltwch â Swyddfa Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Cyllid y Wlad. Os credwch y gallech gael eich eithrio am eich bod:

- yn ymddiriedolwr, **neu**
- yn blymiwr neu'n oruchwyliwr plymio, dylech ofyn i'ch Swyddfa Cyllid y Wlad neu ymgynghorydd treth.

Weithiau, pan allai cyfraniadau Dosbarth 1 a Dosbarth 4 fod yn ddyledus, efallai na fydd cyfraniadau Dosbarth 4 yn daladwy. O dan yr amgylchiadau hyn gall Swyddfa Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Cyllid y Wlad gytuno i 'ohirio' eich cyfraniadau Dosbarth 4 nes y gellir pennu eich cyfraniadau cyffredinol. Dim ond Swyddfa Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Cyllid y Wlad all gytuno i ohirio. Mae taflen CA72, sydd ar gael o Swyddfa Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Cyllid y Wlad, yn rhoi manylion pellach.

Os cewch eich eithrio neu os caiff eich cyfraniadau eu gohirio:

- ticiwch flwch 3.94, **a**
- gadewch flychau 3.95 a 3.96 yn wag, **ac**
- esboniwch yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol' blwch 3.116 eich bod wedi eich eithrio neu bod eich cyfraniadau wedi'u gohirio, a rhwch y rheswm.

blychau 3.95 i 3.96

Os oes gennych un busnes, defnyddiwch y Daflen Waith ar dudalen SEN10 i weithio allan eich ffigurau i fynd ym mlychau 3.95 a 3.96.

Os oes gennych fwy nag un busnes, peidiwch â defnyddio'r Daflen Waith. Yn lle hynny, gofynnwch i'r Llinell Archebu am *Daflen Gymorth IR220: More than one business.*

Taflên Waith ar gyfer Cyfraniadau YG Dosbarth 4 (un busnes yn unig)

Elw trethadwy ar gyfer 2001-02	A	o flwch 3.92 £
Addasiadau ar newid sail - gweler Nodyn 1	B	o flwch 3.82 £
Addasiadau eraill i elw y codir Cyfraniadau YG arnynt - gweler Nodyn 2	C	copiwch i flwch 3.95 £
blwch B + blwch C	D	£
Elw ar gyfer Cyfraniadau YG	E	blwch A llai blwch D £
Trothwy eithrio	F	£ 4,535
Swm y codir tâl arno (uchafswm £25,365 ym mlwch G)	G	blwch llai blwch F £
Cyfraniadau YG Dosbarth 4 sy'n ddyledus (uchafswm £1,775 ym mlwch H)	H	blwch G x 7% £

Os nad ydych am gyfrifo eich treth, nid oes rhaid i chi gwblhau blwch H na chopio'r ffigur i flwch 3.96. Gwnaf hyn drosoch chi.

Nodyn 1

Ni chaiff yr 'addasiad' ar sail arian parod (gweler y nodyn ar 'Proffesiynau a galwedigaethau ar sail "arian parod" ar dudalen SEN11) ei ystyried ar gyfer Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 4, felly ym mlwch B nodwch swm yr 'addasiad' a drethir yn 2001-02 ac a nodwyd gennych ym mlwch 3.82.

Nodyn 2

- (i) Gall **colledion masnachu** o'r busnes hwn o 2000-01 a blynyddoedd cynharach na chawsant eu gosod yn erbyn elw sy'n drethadwy i Gyfraniadau YG Dosbarth 4, gael eu dwyn ymlaen a'u gosod yn erbyn elw Dosbarth 4 o'r un busnes ar gyfer 2001-02. (Mae hyn am fod colledion sy'n ganiataol ar gyfer treth yn cael eu trin hefyd fel colledion sy'n codi at ddibenion Cyfraniadau YG Dosbarth 4. Gellid eu caniatáu ar gyfer Dosbarth 4 yn yr un modd ag y caniateir colledion ar gyfer treth).
- (ii) Gall **llog** gael ei ddiwynnu wrth gyfrifo elw Dosbarth 4 os cafodd ei dalu at ddibenion eich busnes ond na chafodd ei ddiwynnu wrth bennu eich elw trethadwy. Dylech gynnwys
 - unrhyw log o'r fath o 2000-01 a blynyddoedd cynharach na chafodd ei osod yn erbyn elw Dosbarth 4 blaenorol
 - unrhyw log o'r fath a dalwyd yn 2001-02.
- (iii) Nid yw **colledion** sy'n deillio o Osodiadau Gwyliau wedi'u Dodrefnu yn ganiataol at ddibenion Cyfraniadau Yswiriant Gwladol Dosbarth 4.

Is-gontractwyr yn y diwydiant adeiladu

blwch 3.97

Os ydych yn is-gontractiwr yn y diwydiant adeiladu, efallai eich bod wedi derbyn rhai taliadau o dan Gynllun Didynnu Treth y Diwydiant Adeiladu. Os ydych, nodwch ym mlwch 3.97 gyfanswm y didyniadau a wnaed ar gyfer treth o daliadau a wnaed i chi yn ystod y cyfnod 6 Ebrill 2001 i 5 Ebrill 2002.

Dylai'r didyniadau treth gael eu dangos ar Dalebau CIS25 y dylech fod wedi eu derbyn gan y contractwyr rydych wedi gweithio iddynt, a dylai'r ffurflenni hyn gael eu hanfon gyda'ch Ffurflen Dreth. Os nad ydych wedi derbyn CIS25, gofynnwch i'r contractwyr rydych wedi gweithio iddynt i'w darparu. Os na allwch gael CIS25, rhwch y manylion canlynol yn y blwch 'Gwybodaeth ychwanegol', blwch 3.116 ar Dudalen SE4:

- enw a chyfeiriad y contractwr
- y mis y gwnaed y taliad(au) i chi
- swm y taliad gros
- swm y dreth a ddiwynwyd.

Os rhoddwyd CIS25 i chi, ond rydych wedi colli eich copi, gofynnwch i'r contractwr am lungopi o'u copi o'r CIS25, ac anfonwch hwnnw gyda'ch Ffurflen Dreth.

Os ydych eisoes wedi gwneud cais am ad-daliadau o ddiyniadau CIS25 yn ystod y flwyddyn, dylech ddal i nodi cyfanswm y didyniadau CIS25 ar gyfer y flwyddyn ym mlwch 3.97 ac anfon unrhyw CIS25 sy'n ddyledus am y flwyddyn gyda'ch Ffurflen Dreth. Nodwch ym mlwch 20.1, ar dudalen 8 eich Ffurflen Dreth, swm unrhyw ad-daliad o ddiyniadau CIS25, neu unrhyw ddiyniadau CIS25 a osodwyd yn erbyn rhwymedigaethau eraill.

Treth a ddiwynwyd o Incwm Masnachu

blychau 3.98

Nodwch ym mlwch 3.98 unrhyw dreth a ddiwynwyd o incwm masnachu (ac eithrio didyniadau a wnaed gan gontractwyr ar gyfrif treth) rhwng 6 Ebrill 2001 a 5 Ebrill 2002.

Ni ddylid cynnwys yma treth a ddiwynwyd o dan TWE fel arfer (dylai gael ei chynnwys ar eich Tudalennau Cyflogaeth) ac os ddiwynwyd TWE o unrhyw incwm a gynhwyswyd yn eich ffigur trosiant, dylech gysylltu â'ch swyddfa Cyllid y Wlad cyn cwblhau blwch 3.98.

Crynodeb o'r fantolen

blychau 3.99 i 3.115

Os oes gennych gyfrifon, ac os ydynt yn cynnwys mantolen, copiwch y symiau i'r blychau priodol. Os nad oes gennych fantolen, neu os oedd eich trosiant yn llai na £15,000, gadewch y blychau hyn y wag.

Gwnewch yn siwr eich bod wedi trosglwyddo'r holl ffigurau i'r crynodeb, a bod pob un yn cael ei gynnwys unwaith yn unig. Peidiwch â chynnwys unrhyw ffigurau nad ydynt yn ymddangos yn eich mantolen.

Dylech arfer synnwyr cyffredin wrth drosglwyddo'r ffigurau o'ch cyfrifon i'r blychau mwyaf priodol. Yn dibynnu ar amgylchiadau eich busnes, gall rhai elfennau yn y fantolen ymddangos naill ai fel asedion neu fel rhwymedigaethau. Er enghraifft, bydd cyfrif banc gyda chronfeydd busnes ynddo yn ased tra y bydd cyfrif a orgodwyd yn rhwymedigaeth. Ar gyfer yr un cyntaf, nodwch y gweddill ym mlwch 3.103. Ar gyfer yr ail un, nodwch y gweddill ym mlwch 3.107.

Caiff gweddillion Cyfrif Cyfalaf ac elw neu golled net yn aml eu heffeithio yn y ffordd hon. **Pan fydd gweddill ar y Cyfrif Cyfalaf wedi'i orgodi, neu os gwnaeth y busnes golled net yn y flwyddyn, dylech nodi'r swm mewn cromfachau.**

Dylai ffigur yr elw neu'r golled net sy'n ymddangos yn eich mantolen fod yr un peth â'r un a nodwyd ym mlwch 3.65 ar gyfer yr un cyfnod.

Dylai'r ffigur ar gyfer asedion busnes net (blwch 3.110) fod yr un peth â'r ffigur ar gyfer gweddill eich Cyfrif Cyfalaf ar ddiwedd y cyfnod (blwch 3.115).

Masnachau arbennig ac ati

Ffermwyr a garddwyr masnachol

Bydd angen *Taflên Gymorth IR224: Farmers and market gardeners* arnoch o'r Llinell Archebu sy'n esbonio:

- y rheolau arbennig ar gyfer cyfartalu elw dros ddwy flynedd mewn rhai amgylchiadau
- y sail y gyr ar gyfer cyfrifo elw y gall ffermwyr anifeiliaid cynhyrchu ei defnyddio
- lwfansau cyfalaf ar adeiladau a gweithfeydd amaethyddol.

Esbonnir y dulliau o brisio stoc fferm sy'n dderbyniol i ni yn *Nhaflen Gymorth IR232: Farm stock valuation*.

Gofalwyr maeth a gofalwyr oedolion

Os oes gennych drefniant gyda ni ar gyfer cyfrifo eich elw trethadwy, cwblhewch y blychau canlynol yn y Tudalennau Hunan gyflogaeth (gan adael y gweddill yn wag):

- blychau 3.1 i 3.13
- blwch 3.92 i ddangos eich elw
- blychau 3.94 i 3.96 ar gyfer eich Cyfraniadau YG Dosbarth 4, oni bai ein bod wedi dweud fel arall wrthythch.

Proffesiynau a galwedigaethau ar sail 'arian parod'

Os ydych yn cyflawni proffesiwn neu alwedigaeth efallai y byddwch wedi defnyddio sail 'arian parod' neu 'gonfensiynol' i gyfrifo eich elw yn y gorffennol.

Ar wahân i rai bargyfreithwyr ac eiriolwyr (gweler isod) ni allwch wneud hyn bellach.

Bu rhaid cyfrifo 'addasiad arbennig' ar ddiwrnod cyntaf eich cyfrif cyntaf a ddaeth i ben ar ôl 6 Ebrill 1999.

Pan oedd hwn yn swm positif a pharatowyd eich cyfrifon hyd at ddyddiad heb law 5 Ebrill 2000, yna codir treth ar yr addasiad fesul rhandaliadau, y cyntaf yn y flwyddyn dreth a ddaeth i ben 5 Ebrill 2000, ac am y naw mlynedd sy'n dilyn.

Pan oedd hwn yn swm positif a pharatowyd y cyfrif hyd at 5 Ebrill 2000, yna codir treth arno fesul rhandaliadau, y cyntaf yn y flwyddyn dreth a ddaeth i ben 5 Ebrill 2001, ac am y naw mlynedd sy'n dilyn.

Mae *Taflen Gymorth IR233: The 'true and fair view' for professions and the 'adjustment' on withdrawal of cash basis* yn dweud rhagor wrthythch am sail y farn wir a theg y mae'n rhaid i chi ei ddefnyddio i weithio eich elw am y blynyddoedd i ddod allan. Bydd angen i chi ddeall y sail hon er mwyn gweithio'r addasiad allan. Mae'n dweud wrthythch sut i weithio'r addasiad allan a'r swm a drethir am y flwyddyn hon.

Unwaith y byddwch wedi gweithio'r ffigurau hyn allan nodwch y swm trethadwy eleni ym mlwch 3.82.

Bargyfreithwyr ac eiriolwyr ym mlynnyddoedd cyntaf eu galwedigaeth

Os ydych yn fargyfreithiwr (eiriolwr yn yr Alban) sy'n dechrau ymarfer y gyfraith gallwch weithio eich elw allan ar sail arian parod, neu ar sail y nodiadau ffioedd a gyflwynwyd. Pa sail bynnag a ddewiswch mae'n rhaid i chi lynu ati nes y byddwch yn newid i sail 'barn wir a theg'. Gallwch barhau i ddefnyddio sail o'r fath ar gyfer unrhyw gyfnod cyfrifo sy'n dod i ben **erbyn saith mlynedd wedi'r dyddiad y dechreuasoch ymarfer y gyfraith fan bellaf** (y dyddiad roeddech ar gael gyntaf i ymarfer y gyfraith ar gyfer gwaith sy'n ennill ffi). Bydd y cyfnod o saith mlynedd yn parhau hyd yn oed os cymerwch seibiant rhag ymarfer.

Ar ddiwedd y cyfnod cyfrifo diwethaf pan fydd gennych yr hawl i ddefnyddio sail arian parod neu sail nodiadau ffi a gyflwynwyd mae'n rhaid i chi weithio'r 'addasiad' allan fel y disgrifiwyd uchod. Mae'n rhaid i'ch elw ar gyfer yr holl gyfnodau dilynol gael eu gweithio allan ar sail 'barn wir a theg'.

Ceir rhagor o wybodaeth am drethiant bargyfreithwyr ac eiriolwyr mewn nodiadau arweiniad a gyhoeddwyd gan Gyngor y Bar Cymru a Lloegr, Cyfadran yr Eiriolwyr a Llyfrgell Bar Gogledd Iwerddon.

Masnachau a galwedigaethau a gyflawnir yn gyfan gwbl dramor

Os ydych yn cyflawni masnach neu alwedigaeth yn gyfan gwbl dramor bydd dal angen i chi gwblhau'r Tudalennau hyn. Ond mewn rhai amgylchiadau efallai mai dim ond ar daliadau a wneuch i'r DG y cewch eich trethu. Gofynnwch i'r Llinell Archebu am y Tudalennau Di-breswyl ac ati os credwch y gallai'r sail taliad fod yn gymwys i chi. Os bydd, dim ond y blychau canlynol y bydd angen i chi eu cwblhau, lle bo hynny'n briodol, ar y Tudalennau Hunan-gyflogaeth (gadewch y gweddill yn wag):

- blychau 3.1 i 3.13
- blychau 3.74 a 3.75 i ddangos eich cyfnod sail

- blwch 3.92
- blwch 3.93, a
- ticiwch flwch 3.94.

Os oeddech wedi talu treth dramor ar elw'r fasnach hon ac am wneud cais am gredyd yn erbyn eich rhwymedigaeth treth yn y DG, gofynnwch i'r Llinell Archebu am y Tudalennau Tramor.

Geirfa

Taliadau mantoli Codi peth neu'r cyfan o'r lwfansau cyfalaf a roddwyd yn flaenorol. Byddant yn codi pan fydd asedion sefydlog yn peidio â chael eu defnyddio yn eich busnes.

Cyfnod sail Y cyfnod a ddefnyddir i ddynodi'r elw trethadwy mewn unrhyw flwyddyn dreth arbennig.

Lwfansau cyfalaf Lwfansau yn erbyn treth ar gyfer cost rhai asedion sefydlog.

Lwfansau blwyddyn gyntaf Lwfans cyfalaf ar gyfradd uwch na'r lwfans arferol ar bapur yw'r lwfans blwyddyn gyntaf. Fe'i rhoddir ar gyfer y blwyddyn pan gaiff ased ei gaffael a'i roi yn lle lwfans ar bapur.

Asedion sefydlog Asedion fel adeiladau, offer a pheiriannau, cerbydau ac ati a ddefnyddiwyd yn y busnes ond nad ydych yn eu prynu a'u gwerthu fel rhan o'ch gweithrediadau masnachu cyffredin. Er enghraifft, os ydych yn blymwr, mae eich fan a'ch offer yn asedion sefydlog ond nid yw eich pibellau, boeleri ac ati (stoc yw'r rhain). Gelwir y gost o brynu asedion sefydlog yn wariant cyfalaf.

Elw gorgyffwrdd a rhyddhad gorgyffwrdd Mae elw gorgyffwrdd yn codi pan fydd y cyfnodau sail yn gorgyffwrdd fel bod yr un elw yn drethadwy mewn dwy flwyddyn dreth wahanol. Mae rhyddhad gorgyffwrdd yn didynnu'r elw gorgyffwrdd mewn blwyddyn dreth ddiweddarach fel nad ydych, dros fywyd eich busnes, yn talu treth ar fwy o elw nag yr enillwch.

Stoc Deunyddiau crai a ddefnyddir yn eich busnes a nwyddau a brynwyd i'w hailwerthu sydd gennych wrth law.

Masnach Mae unrhyw weithred fasnachol sy'n cyflenwi nwyddau neu wasanaethau i gwsmer ar gyfer elw yn debygol o gael ei ystyried fel masnach. Os oes unrhyw amheuaeth gennych a gyflawnwyd masnach, proffesiwn neu alwedigaeth gennych yn ystod 2001-02, dylech ofyn i'ch Swyddfa Cyllid y Wlad neu ymgynghorydd treth.

Credydwr treth Arian sydd amoch i fusnesau am nwyddau neu wasanaethau a dderbynioc, ond sy'n parhau heb eu talu ar eich dyddiad cyfrifo.

Dyledwyr masnach Arian sy'n ddyledus i chi am nwyddau a werthwyd gennych neu waith a wnaethoch a gynhwyswyd mewn trosiant, ond sy'n parhau heb ei dalu ar y dyddiad cyfrifo.

Trosiant yw'r holl arian a enillwyd gan eich busnes cyn didynnu unrhyw dreuliau busnes. Mae'n cynnwys derbyniadau mewn arian parod neu mewn da am nwyddau a werthwyd neu am waith a wnaed, comisiwn, ffioedd y gellir eu derbyn, cildwrn, derbyniadau yswiriant ar gyfer stoc a cholledion elw ac ati. Ond nid yw'n cynnwys Lwfans Cychwyn Busnes (a elwir hefyd yn Lwfans Menter) y dylid ei gynnwys ar wahân ym mlwch 3.91. Hefyd, peidiwch â chynnwys symiau a dderbynioc wrth werthu eitemau cyfalaf, hynny yw, asedion sydd o ddefnydd parhaol i'r busnes, fel eiddo, offer, peiriannau a cherbydau'r busnes.

Dylai trosiant gael ei gynnwys yn eich cyfrifon pan gaiff ei ennill, hyd yn oed os na dderbyniwch yr arian tan yn ddiweddarach. Dylai symiau a enillwyd gennych ond nas derbyniwyd erbyn y dyddiad cyfrifo - eich dyledwyr masnach - gael eu cyfrif fel trosiant. Bydd hyn yn cynnwys nwyddau a ddisbarthwyd neu wasanaethau a gwblhawyd erbyn y dyddiad cyfrifo, hyd yn oed os nad oeddech wedi cyhoeddi bil erbyn hynny. Ond gwnewch yn siwr nad ydych yn cyfrif arian a dderbynioc a gafodd ei gynnwys fel trosiant mewn cyfnod cynharach pan gafodd ei ennill.

Gwaith ar y gweill Stoc a gynhyrchwyd yn rhannol sydd gennych wrth law, neu waith a gwblhawyd yn rhannol ar gontractau rydych yn darparu eich gwasanaeth oddi mewn iddynt.

Canllaw yn unig yw'r nodiadau hyn sy'n adlewyrchu'r sefyllfa ar adeg ysgrifennu. Nid ydynt yn effeithio ar unrhyw hawl i apelio.